

Αρχές της νεότερης γλωσσολογίας, Α

- A. Η γλωσσολογία είναι περιγραφική, όχι ρυθμιστική (κανονιστική) επιστήμη**
- Ο/η γλωσσολόγος ενδιαφέρεται για όλες τις γλώσσες («ποικιλίες»)
 - Δεν υπάρχουν ανώτερες και κατώτερες, φτωχές και πλούσιες γλώσσες
 - Ο/η γλωσσολόγος αποφεύγει τον αξιολογικό χαρακτηρισμό των δεδομένων που εξετάζει, αλλά λαμβάνει υπόψη τους τις αξιολογήσεις των άλλων
 - Σωστό-λάθος; Κατάλληλο-ακατάλληλο; Γλωσσικές μεταβλητές
- A'. Πλήρης και ανεπιφύλακτη αποδοχή της γλωσσικής ποικιλότητας**

Περιγραφικός ή ρυθμιστικός κανόνας; Γράφει ο Δ. Λυπουρλής, *Γλωσσικές παρατηρήσεις: Από την καθαρεύουσα στη δημοτική*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1994, σσ. 33-36:

«Ας γίνουμε όμως πιο συγκεκριμένοι.

Ακριβώς στη λέξη που χρησιμοποίησα μόλις τώρα, ο εκφωνητής της τηλεόρασής μας –μπορεί κανείς να είναι απόλυτα βέβαιος– θα πει συγκεκριμένος αντί για το ορθό συγκεκριμένος· ακριβώς όπως θα πει [...]: συγγραφέας ή άγγελος, αγάθι, φεγάρι, Βαγέλης, Αγλία, πέδε, παδού, πάδοτε, πενήδα, αδί, νεροποδή, φαδασία, έδαση — «χαμηλώστε την έδαση του ραδιοφώνου σας!» —, «συνεχίζομαι έδονες οι προσπάθειες», κινούδα, αδαποκρίνοδα, απαδώδα, και πολλά πολλά άλλα.

[...] Υπάρχει άραγε κάποιος κανόνας που να μας διδάσκει ποιο είναι σε κάθε περίπτωση το σωστό; Και βέβαια υπάρχει. Ας τον παρακολουθήσουμε λοιπόν.

Οι φθόγγοι {μπ} (=b), {γκ} (=g), {ντ} (=d) – λέει ο κανόνας – προφέρονται δίχως κανέναν ρινικό ήχο μπροστά τους πρώτα πρώτα στην αρχή των λέξεων. Έτσι θα πω: βαίνω, γρεμός, δροπή. Με τον ίδιο τρόπο θα προφέρω τους φθόγγους αυτούς και στο εσωτερικό των λέξεων – προσέξτε! – ύστερα από σύμφωνο. Έτσι θα πω: βάρβας, αργό, καθαρίνα. Ίδια είναι η προφορά των φθόγγων αυτών στο εσωτερικό των λέξεων και ανάμεσα σε φωνήεντα, αν η λέξη είναι ξενική. Θα πω λοιπόν: καθαρίνα, καθαρίνα, Γιουγοσλαβία, αδίο. Αντίθετα, στις ελληνικές λέξεις, αν οι φθόγγοι βρεθούν, στο εσωτερικό αυτών των λέξεων, ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, η προφορά τους είναι τέτοια ώστε πριν από τους φθόγγους αυτούς να ακούγεται ένας ρινικός ήχος. Έτσι θα πω: έμβορος, έμβειρος, όχι έβειρος, σφίγγα, όχι σφίγα, λαρύγγι, όχι λαρύγι, ένδοнос, όχι έδοнос, κλπ. κλπ.

[...] Όταν λοιπόν εμείς φέρνουμε στη δική μας γλώσσα τις ξενικές λέξεις [...], οφείλουμε να είμαστε προσεκτικοί και να τις προφέρουμε [...] με την προφορά που έχουν στη γλώσσα από την οποία τις παίρνουμε. Έτσι, θα πρέπει να λέμε και εμείς βίδεο, όπως το λένε κι εκείνοι, και όχι βίνδεο, [...] στούδιο, και όχι στούντιο, μόδους βιβέντι, [...] και όχι μόνδους βιβέντι, μοδέλο, όχι μονδέλο, Ιν-τεραμέρικαν, όχι Ινδραμέρικαν ή Ιδραμέρικαν [...]

[...] είναι λίγο να μάθει κανείς να μην εκτίθεται στα μάτια των άλλων λέγοντας, ή γράφοντας, με όποιον τρόπο αυτός θέλει τις λέξεις τους;»

Φτωχές γλώσσες;

Οι γλώσσες pidgin είναι βοηθητικοί γλωσσικοί κώδικες που μιλιούνται από ανθρώπους που δεν έχουν κοινή γλώσσα, κυρίως για εμπορικές συναλλαγές. Χαρακτηρίζονται από απλουστευμένη γραμματική και περιορισμένο λεξιλόγιο. Παραδείγματα από Tok Pisin (Παπούα, Νέα Γουινέα):

pul bilong kanu	‘κουπί’	[kanu = ‘κανό’]
pul bilong pisin	‘φτερό’	[pisin = ‘πουλί’]
pul bilong pis	‘πτερύγιο’	[pis = ‘ψάρι’]

Οι γλώσσες pidgin εξελίσσονται σε κρεολές (= γλώσσες pidgin που έχουν αποκτήσει «φυσικούς», μητροδίδακτους ομιλητές). Στάδια κρεολοποίησης (Tok Pisin):

baimbai yu go (< αγγλ. by and by) → bambai yu go → bai yu go → yu bai go → yu bəgo

Σχολιάστε το σύστημα αριθμών στην Tok Pisin: mi (ενικός: εγώ), mitupela (δυναδικός: αυτός/ή κι εγώ), mitripela (τριαδικός: αυτοί οι δύο και εγώ), mipela (πληθυντικός: όλοι αυτοί και εγώ) [pela/pla < αγγλ. fellow].

1. Γλωσσολογία είναι η επιστήμη που τη συμβουλευόμαστε για να μάθουμε τι είναι σωστό και τι είναι λάθος στη γλώσσα.
α) Σωστό β) Λάθος.
2. Επιλέξτε:
α) Ο τύπος /oktomnίu/ είναι ο σωστός
β) Ο τύπος /oktonίu/ είναι ο σωστός
γ) Και οι δύο τύποι χρησιμοποιούνται, άρα και οι δύο είναι «σωστοί»
δ) Και οι δύο χρησιμοποιούνται, αλλά σωστός θεωρείται ο τύπος /oktonίu/.

Αρχές της νεότερης γλωσσολογίας, Β-Γ

Β. Προτεραιότητα του προφορικού λόγου έναντι του γραπτού

- Φυλογενετική προτεραιότητα
- Οντογενετική προτεραιότητα
- Γνωστική-μαθησιακή προτεραιότητα
- Δομική προτεραιότητα
- Λειτουργική προτεραιότητα του γραπτού λόγου
- Σημασία του γραπτού λόγου στην τυποποίηση γλωσσών. Ο γραπτός λόγος ως πρότυπο

Γ. Προτεραιότητα της συγχρονικής περιγραφής έναντι της διαχρονικής

- Η ιστορική περιγραφή προϋποθέτει σύγκριση δύο συγχρονιών
- Γνωστική-μαθησιακή προτεραιότητα: η κατανόηση της σημασίας.
- Η ετυμολογική πλάνη

3. Η γραμματική είναι συστηματικός τρόπος καλλιέργειας της γραπτής έκφρασης.
α) Σωστό β) Λάθος.
4. Η ετυμολογία μιας λέξης φανερώνει:
α) την καταγωγή της β) τη βαθύτερη σημασία της.
5. Τα φωνήεντα της νέας ελληνικής είναι:
α) 5 β) 7 γ) 9.

Για μελέτη

Σ. Α. Μοσχονάς, «Προκαταλήψεις για τη γραφή και την ορθογραφία» (στ' Αναγνώσματα του μαθήματος).

J. Lyons, *Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία*, κεφ. 1: «Γλωσσολογία: Η επιστημονική μελέτη της γλώσσας».

Ει. Φιλιππάκη-Warburton, *Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία*, κεφ. 1: «Εισαγωγικά».

Θ. Παυλίδου, *Επίπεδα Γλωσσικής Ανάλυσης*, κεφ. 1: «Εισαγωγή».

Fromkin, Rodman, Hyams, *Εισαγωγή στη μελέτη της γλώσσας*, κεφ. 1, 10 (επιλεκτικά).